

Adam Sokołowski

Aksjologiczne uwarunkowania działalności organizacji proobronnych oraz klas mundurowych w Polsce po 2010 roku

Streszczenie: Przedmiotem artykułu są aksjologiczne uwarunkowania działalności organizacji paramilitarnych oraz szkół z klasami mundurowymi. W ramach artykułu autor prezentuje narrację towarzyszącą tworzeniu oraz działalności podmiotów edukacyjnych i szkoleniowych. Celem praktyczno-wdrożeniowym jest wskazanie rozróżnienia między pobudkami kandydatów do szkół z klasami wojskowymi oraz kandydatów do organizacji paramilitarnych. Zauważone zostały różnice w podejściu do kandydatów wynikające z odmiennych grup docelowych. Wyszczególnione cechy i kształt rekrutacji mogą być pomocne zarówno dla dyrekcji szkół, jak i dowódców organizacji paramilitarnych i proobronnych, ale także dla innych środowisk związanych z edukacją dla bezpieczeństwa.

Słowa kluczowe: organizacje proobronne i paramilitarne, szkoły i klasy mundurowe, rekrutacja do organizacji paramilitarnych, rekrutacja do szkół i klas mundurowych.

Wprowadzenie

Bezpieczeństwo narodowe, zarówno Polski, jak i każdego innego państwa na świecie, ma charakter złożony i wielowymiarowy. Poza

klasycznym ujęciem bezpieczeństwa w odniesieniu do militarnego, istnieją także demograficzne, cybernetyczne, epidemiologiczne, ekologiczne, kulturowe, społeczne i wiele innych. Każde z nich rozwija się w sposób uwarunkowany różnymi czynnikami, bowiem żadne z państw nie jest odizolowane od innych. Konieczność wzajemnego komunikowania i współpracy skutkuje wzajemnym oddziaływaniem w każdym z rodzajów bezpieczeństwa, które również przenikają się, tworząc takie hybrydy jak np. „bezpieczeństwo międzynarodowe w wymiarze wewnętrznym”. Odnosi się to do migracji lub przestępczości transgranicznej¹. Nauka o bezpieczeństwie oraz studia nad nim powstały na początku w ramach stosunków międzynarodowych. Wyodrębniły się jednak już po drugiej wojnie światowej, dając przyczynek do szerokich badań nad bezpieczeństwem. Powstało wiele ośrodków cywilnych badających i analizujących uwarunkowania bezpieczeństwa, co bardzo zrównoważyło wpływ ośrodków wojskowych. W ten sposób wyodrębniło się całkowicie nowe podejście do bezpieczeństwa – bardziej holistyczne, ponieważ uwzględniające także aspekty pozamilitarne, a nie tylko wojskowe².

W naukowym postrzeganiu bezpieczeństwa, mimo zakwalifikowania go do nauk społecznych, nie ma jednej spójnej definicji. Można zauważyć etymologiczny rodowód bezpieczeństwa, który odnosi się do łac. *sine cura (securitas)* i oznacza stan bez troski³. W języku polskim oznacza dbałość o kogoś lub coś i opiekę, odpowiadającą staropolskiemu słowu „piecza”. Tak więc ktoś bezpieczny, to ktoś nie wymagający opieki lub troski, czyli pieczy⁴. Jednakże, mimo tych wyjaśnień warto mieć na uwadze, iż pojęcie *bezpieczeństwa*, jak i *porządku publicznego* są tradycyjnie niejasne oraz są sformułowaniami wieloznacznymi zarówno występującymi w języku prawnym,

¹ P. Żurawski vel Grajewski, *Bezpieczeństwo Międzynarodowe*, wymiar militarny, Warszawa 2012, s. 395.

² J. Czaputowicz, *Bezpieczeństwo międzynarodowe współczesne koncepcje*, Warszawa 2016, s. 13.

³ R. Zięba, *Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego, koncepcje, struktury, funkcjonowanie*, Warszawa 2004, s. 26–27.

⁴ M. Lutostański, *Podstawy bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej polskiej, studium problemów teoretycznych*, Toruń 2015, s. 80.

jak i często używanymi w ustawodawstwie przez rządzących. Śledząc proces legislacyjny oraz jego efekty, można zauważyć, że oba pojęcia występują w zróżnicowanej formie w różnych aktach prawnych. Jako przykład przywołać można normy zapisane w Konstytucji⁵. W tym przypadku ochrona bezpieczeństwa i jego zapewnienie, zaraz obok porządku publicznego, zawarte zostały w preambule Konstytucji RP⁶: „W trosce o byt i przyszłość naszej Ojczyzny, odzyskawszy w 1989 roku możliwość suwerennego i demokratycznego stanowienia o Jej losie (...), zobowiązani, by przekazać przyszłym pokoleniom wszystko, co cenne z ponad tysiącletniego dorobku”⁷. Można zatem zakładać, iż skoro w Konstytucji obrona ojczyzny, jej bytu oraz przyszłości znalazła się na samym początku, to wszelkie inne wartości są względem nich drugorzędne. Co więcej, w tejże Konstytucji ustawodawca, nadając szczególnie miejsce dla bezpieczeństwa, udowodnił poniekąd, iż jest ono najdoskonalszą formą zabezpieczenia potrzeb człowieka i tworzonych przez niego wspólnot⁸.

Obrona Cywilna

Obrona Cywilna „jest systemem przedsięwzięć mających na celu ochronę ludności, zakładów pracy i urzędzeń użyteczności publicznej, dóbr kultury, ratowanie i udzielanie pomocy poszkodowanym w czasie wojny oraz współdziałanie w zwalczaniu klęsk żywiołowych i usuwanie ich skutków. Jako jedno z głównych ogniw układu pozamilitarnego w systemie obronnym państwa – przeznaczona jest do przygotowania i koordynowania przedsięwzięć planistycznych, zapobiegawczo-ochronnych i ratunkowych, mających na celu ochronę ludności cywilnej przed niebezpieczeństwami wynikającymi z dzia-

⁵ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku, Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483, z późn. zm.

⁶ W. Lis, *Bezpieczeństwo wewnętrzne i porządek publiczny jako sfera działania administracji publicznej*, Lublin 2015, s. 117.

⁷ Preambuła Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku, Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483.

⁸ W. Lis, *Bezpieczeństwo wewnętrzne...* s. 119.

łań zbrojnych i klęsk żywiołowych oraz przewyższanie ich bezpośrednich następstw, a także zapewnienie warunków koniecznych do przetrwania”⁹.

Zgodnie z Protokołem Dodatkowym I do Konwencji Genewskich¹⁰ z 1949 r., który został ratyfikowany przez Polskę, obrona cywilna to wypełnianie wszystkich lub niektórych zadań humanitarnych wymienionych (w Protokole Dodatkowym I), mających na celu ochronę ludności cywilnej przed niebezpieczeństwami wynikającymi z działań zbrojnych lub klęsk żywiołowych i przewyższanie ich bezpośrednich następstw, jak też zapewnienie warunków koniecznych dla przetrwania¹¹. Całością obrony cywilnej składa się na działania mające na celu ochronę ludzkości w czasie wojny. Działania mają być wzmocnieniem względem normalnie funkcjonującego systemu ochrony cywilnej. Warto wyszczególnić, że w trakcie pokoju zadania te należą do kompetencji służb ratowniczych oraz wszelkich innych instytucji medycznych, porządkowych, komunalnych czy też organizacji pozarządowych itp. Wszelkie działania wymienionych organów w czasie wojny wspierane są przez Cywilną Organizację Obrony Cywilnej. Członkowie takiej organizacji otrzymują specjalny znak i karty, dzięki którym nabywają tożsamość, mającą na celu zagwarantowanie im ochrony w ramach prawa międzynarodowego. Działania mające na celu doprowadzenie do takiej sytuacji uzależnione są od prawa krajowego przyjętego na podstawie Protokołu Dodatkowego I¹².

Nie bez znaczenia, w przypadku cywilnego bezpieczeństwa, jest morale¹³ i dziedzictwo kulturowe narodu. Morale narodowe można

⁹ J. Kunikowski, *Słownik terminów wiedzy i edukacji dla bezpieczeństwa*, Siedlce 2014, s. 67.

¹⁰ Protokoły dodatkowe do Konwencji genewskich z 12 sierpnia 1949 r., dotyczący ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych (Protokół I) oraz dotyczący ochrony ofiar niemiędzynarodowych konfliktów zbrojnych (Protokół II), sporządzone w Genewie dnia 8 czerwca 1977 r., (Dz. U. 1992, nr 41, poz. 175).

¹¹ Art. 61 ust.1 Protokołu Dodatkowego I do Konwencji Genewskich z 1949 r.

¹² J. Gołębiowski, *Anatomia Bezpieczeństwa*, Warszawa 2015, s. 254–255.

¹³ M. Kleinowski, *Czynniki budujące siłę potęgę państwa na arenie międzynarodowej*, „Świat Idei i Polityki” 2010, Tom 10, s. 32.

definiować jako chęć do obrony ojczyzny lub ducha bojowego narodu. Jest to kategoria odnosząca się do zdolności przedkładania dobra narodu, czy też ogółu społeczeństwa, nad własne życie, zdrowie lub dobra osobiste. Samo morale klasyfikowane jest jako konotacja patriotyzmu, miłości do ojczyzny, lub własnego narodu z gotowością do poświęcenia, przy jednoczesnym wykluczeniu postaw ksenofobicznych i uwzględnieniu szacunku do innych narodów. Drugi element, jakim jest dziedzictwo kulturowe narodu, odnosi się do takich części składowych jak historyczny dorobek materialny i duchowy narodu oraz poziom rozwoju umysłowego, moralnego i materialnego wynikający z uwarunkowań historycznych¹⁴.

Pisząc o podejściu cywilnym do bezpieczeństwa należy odnieść się do różnego rodzaju przejawów aktywności obywatelskich mających odzwierciedlenie w postaci organizacji obronnych czy też tworzenia się kierunków i szkół mundurowych. Te, swój początek¹⁵ w Polsce miały po 1989 r., zatem po przemianach ustrojowych. Od tego czasu z większym lub mniejszym sukcesem powstawały nowe organizacje, a nawet programy telewizyjne¹⁶. Warto wskazać, że pojęcie *organizacji proobronnych* nie występowało do końca 2016 r. w polskim ustawodawstwie. Jednakże przyjmuje się, że są to wszelkiego rodzaju podmioty prawne (głównie stowarzyszenia), których statutowe cele opierają się na wspieraniu szerszej działalności w dziedzinie obronności państwa, jak i obrony cywilnej¹⁷. Szerszym pojęciem są *organizacje paramilitarne* mające charakter lub zorganizowane na sposób wojskowy, ale nie wchodzące w skład wojska regularnego¹⁸.

¹⁴ *Wyzwania, szanse, zagrożenia i ryzyko dla bezpieczeństwa narodowego RP o charakterze wewnętrznym*, red. R. Jakubczak, B. Wiśniewski, Szczytno 2016, s. 29.

¹⁵ Mowa o obywatelskich organizacjach proobronnych zakładanych na podstawie ustawy o stowarzyszeniach.

¹⁶ M. Piekarski, *Obywatelska obronność czy paramilitaryzm? Krytyczna ocena obywatelskiego zaangażowania w obronność w na przykładzie Polski*, [w:] *O kulturze strachu i przemyśle bezpieczeństwa*, red. P. Żuk, Warszawa 2015, s. 75–95.

¹⁷ P. Pabisiak-Karwowski, *Prawne uregulowania współpracy organizacji proobronnych z Siłami Zbrojnymi RP*, [w:] *Rola organizacji proobronnych w systemie bezpieczeństwa państwa*, red. A. Tomczak, Z. Gawryś, Warszawa 2016, s. 103.

¹⁸ W. Kopaliński, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych z almanachem*, Warszawa 2000, s. 374.

Największy wzrost zainteresowania tego typu działalnością przypada na lata 2010–2016, ze szczególnym uwzględnieniem reakcji na wydarzenia na Krymie. To w lutym 2014 r. „zielone ludziki” przejęły kontrolę nad lotniskiem w Symferopolu, a doniesienia o tym wydarzeniu bezpośrednio przełożyły się na dwu-, a nawet czterokrotny wzrost w ilości aplikantów do organizacji paramilitarnych oraz przeszło dziesięciokrotny wzrost samego zainteresowania i ruchu na stronach poświęconych obronności¹⁹. Szkół i klas mundurowych w Polsce jest ok. 450. Przyjmując średnią liczbę ok. 25–30 osób w klasie na wszystkich trzech rocznikach, daje to ok. trzydzieści tysięcy uczniów na kierunkach mundurowych w klasach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych w całym kraju²⁰. Szacunki te są różne, ponieważ według Ministerstwa Obrony Narodowej ich liczba może przekraczać nawet 50 tys. osób²¹.

Oferta organizacji paramilitarnych i proobronnych

Kategorie organizacji paramilitarnych i proobronnych można ujmować dualnie. Pierwszym rodzajem są społeczne organizacje proobronne. Należą do nich zrzeszenia i organizacje uczące obywateli zachowań w sytuacjach kryzysowych, a zwłaszcza gdy zachodzi konieczność obrony kraju w czasie wojny. Organizacje militarne, czy raczej paramilitarne, są z kolei tworamiprzypominającymi strukturą wojsko. Występuje w nich ścisła hierarchia, a ich członkowie częściej biorą udział w ćwiczeniach zarówno survivalowych, jak i taktycznych. Zarówno jedne, jak i drugie organizacje i stowarzyszenia w swojej ofercie i aksjologii odwołują się do etosu żołnierskiego²². Działają

¹⁹ A. Sokołowski, *Działalność polskich organizacji paramilitarnych*, „Studia z zakresu Prawa, Administracji i Zarządzania Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy” 2015, nr 8, s. 153–166.

²⁰ *Klasa mundurowa*, klasamundurowa.pl, 20.11.2016

²¹ M. Kozubal, *Klasy mundurowe, czego uczą się ich uczniowie?*, Rzeczpospolita (online), rp.pl/Plus-Minus/310209928-Klasy-mundurowe-Czego-ucza-sie-ich-uczniowie.html#ap-2, 20.10.2016.

²² P. Socha, *Rola organizacji paramilitarnych w systemie obrony kraju*, sjs-sie

one na podstawie trzech ustaw: Prawo o stowarzyszeniach²³, Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie²⁴ oraz Ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej²⁵.

Stowarzyszenie *Fideles et Instructi Armis – Wierni w gotowości pod bronią* (FIA) w swoim statucie i w ofercie zamieszczonej na stronie internetowej deklaruje że „Celem Stowarzyszenia jest²⁶:

- 1) działanie na rzecz niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej i jej umacniania,
- 2) przygotowywanie obywateli Rzeczypospolitej Polskiej do obrony cywilnej,
- 3) podnoszenie poziomu sprawności fizycznej,
- 4) uczenie zdyscyplinowanego życia w zespole,
- 5) propagowanie wspólnego uprawiania sportu i aktywnej rekreacji,
- 6) niedochodowa ochrona i promocja zdrowia,
- 7) niedochodowa działalność kulturalna,
- 8) wspieranie i animowanie aktywności społecznej w środowiskach lokalnych,
- 9) integrowanie społeczeństwa obywatelskiego,
- 10) propagowanie postaw wolontariackich,
- 11) niedochodowe propagowanie aktywnych form rozrywki i rozwoju osobowego,
- 12) niedochodowe organizowanie rekonstrukcji historycznych z wykorzystaniem opuszczonych prawem rodzajów broni,

dlce.pl/artykuly/inne/rola-organizacji-paramilitarnych-w-systemie-obrony-kraju, 25.11.2016.

²³ Ustawa Prawo o stowarzyszeniach z dnia 7 kwietnia 1989 roku, Dz.U. 1989, nr 20, poz. 104, z późn. zm.

²⁴ Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z dnia 5 sierpnia 2013 roku (Dz. U. 2013, nr 96, poz. 873, z późn. zm.).

²⁵ Ustawa o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 21 listopada 1967 roku (Dz. U. 1967, nr 44, poz. 220, z późn. zm.).

²⁶ Statut stowarzyszenia „Fideles et Instructi Armis – Wierni w gotowości pod bronią” (online), fia.com.pl/statut-stowarzyszenia-fia/, 20.12.2016.

- 13) promowanie i organizowanie działań o charakterze kolekcjonerskim wśród członków Stowarzyszenia,
- 14) upowszechnianie i rozwijanie wiedzy o pierwszej pomocy, medycynie ratunkowej i ochronie zdrowia,
- 15) wspomaganie zabezpieczenia logistycznego akcji i szkoleń ratowniczych,
- 16) współpraca przy organizowaniu pomocy poszkodowanym w katastrofach i kataklizmach,
- 17) organizowanie edukacji i doskonalenia umiejętności w zakresie pierwszej pomocy i ochrony zdrowia,
- 18) udoskonalanie działań w zakresie ratownictwa i ochrony ludności”.

W opisie stowarzyszenia znajduje się informacja, że jest to organizacja szkoląca dorosłych Polaków w zakresie szeroko pojętej wojskowości. Działa na rzecz niepodległości i obrony terytorialnej Rzeczypospolitej Polskiej. Przygotowuje ludzi do funkcjonowania w warunkach konfliktu zbrojnego, okupacji, kryzysu ekonomicznego i społecznego. Uczy, jak w ekstremalnie ciężkich warunkach zadbać o siebie, swoją rodzinę i bliskich, a także jak spełnić patriotyczny obowiązek wobec Ojczyzny, broniąc Jej niepodległości i granic²⁷.

Powołane w sierpniu 2011 r. stowarzyszenie ObronaNarodowa.pl w ramach swoich celów statutowych, podobnie jak FIA, wymienia działania na rzecz niepodległości oraz stworzenie powszechnej Obrony Terytorialnej w Polsce jako elementu składowego systemu obronnego państwa. Również w ramach statutu wymienia szkolenie młodzieży i obywateli Rzeczypospolitej Polski do służby w powszechnej ochotniczej Obronie Terytorialnej raz rezerwowych Siłach Zbrojnych RP, a także różnorodnych formacjach mundurowych i państwowych. Wspomina także o wychowaniu członków stowarzyszenia w duchu patriotycznym wokół takich wartości jak Bóg Honor i Ojczyzna²⁸.

²⁷ Statut stowarzyszenia „Fideles et Instructi Armis – Wierni w gotowości pod bronią”, fia.com.pl/kim-jestesmy/, 20.12.2016.

²⁸ *Cele i ich realizacja*, ObronaNarodowa.pl, obronanarodowa.pl/content/misja.html, 20.12.2016.

Trzecim przykładem jest Związek Strzelecki „Strzelec”. Organizacja ta, odwołująca się historycznie do Legionów Piłsudskiego w 2014 r. obchodziła swoje 100-lecie istnienia. Analizując aksjologiczne uwarunkowania działalności „Strzelca”, warto odnieść się do historii zamieszczonej na ich oficjalnej stronie. Istnieją zapisy o „Ruchu strzeleckim po II wojnie światowej, który zaczął odradzać się jeszcze w czasie nocy PRL-u. Z taką inicjatywą wystąpił na III Kongresie Konfederacji Polski Niepodległej w 1989 r. jej przewodniczący Leszek Moczulski. Powstała wtedy organizacja pod nazwą Związek Strzelecki <Strzelec> Za faktyczne wznowienie działalności można przyjąć zorganizowany w Juszczynie (Beskid Makowski) kurs instruktorsko medyczny prowadzony przez kpt. rez. Włodzimierza Olszewskiego. Powołanego później na stanowisko szefa Wydziału Szkolenia Kwatery Głównej”²⁹. Twórcy tego dokumentu odnoszą się z dezaprobatą do okresu przed 1989 r., oraz odwołują się do walki o niepodległość II RP przez Józefa Piłsudskiego. Nie bez znaczenia jest fakt, iż „Strzelec” przywoływany jako przykład na rzecz analizy, nie jest jedynym związkiem odnoszącym się do etosu Piłsudczyków. Wśród obecnie działających wyróżnić można chociażby Związek Strzelecki „Strzelec” Organizację Społeczno-Wychowawczą³⁰, Związek Strzelecki³¹, Związek Strzelecki „Strzelec” Rzeczypospolitej Polskiej³², Związek Strzelecki „Strzelec” Józefa Piłsudskiego³³ oraz Związek Strzelecki Rzeczypospolitej³⁴. Każda z powyższych organizacji Strzelca na stronie internetowej, zarówno głównej, jak i opisującej swoją działalność czy odwołującej się do statutu, wspomina warto-

²⁹ *Historia*, Związek Strzelecki „Strzelec”, zsstrzelec.com.pl/o-nas1/historia-zs-strzelec, 22.12.2016.

³⁰ OSW, Związek Strzelecki „Strzelec”, js1373.pl/index.php/zs-qstrzelecq-osw, 25.12.2016.

³¹ Związek Strzelecki, związek-strzelecki.pl/, 25.12.2016.

³² *Historia ZSSW*, Związek Strzelecki „Strzelec” Rzeczypospolitej Polskiej okręg Gnieźnieński, strzelecgniežno.manifo.com/historia-zssw, 25.12.2016.

³³ *Informacje o związku*, Związek Strzelecki „Strzelec” im. Józefa Piłsudskiego Rzeszów, strzelec.ereszow.pl/old/O_nas.html, 23.12.2016.

³⁴ *Podstawowe Informacje o ZSR*, Związek Strzelecki Rzeczypospolitej, zsrstrzelec.pl/index.php/o-nas/dokumentacja-zsr/podstawowe-informacje-o-zsr, 25.12.2016.

ściach, takich jak Bóg, Honor i Ojczyzna. Każda z nich odwołuje się do powszechnej obrony ojczyzny, niesienia pomocy Polsce w czasie wojny, edukacji na rzecz patriotyzmu i wielu innych, niekiedy górnolotnych i pompatycznych odniesień³⁵.

W rekapitulacji warto wskazać, że wizerunek jaki tworzą i starają się stworzyć organizacje paramilitarne i proobronne, zmierza w kierunku wywoływania dumy, pobudzania patriotyzmu i budowania społeczności „elitarnych”, w których członkowie mają czuć się lepiej niż inni. Bazują oni na postawach patriotycznych i chwalebnej historii poszczególnych jednostek, takich jak Józef Piłsudski, Roman Dmowski oraz grupach, wśród których najczęściej wymienia się rycerstwo, żołnierzy Polskiego Państwa Podziemnego, Cichociemnych, członków Armii Krajowej i wielu innych organizacji walczących o niepodległość Polski na przestrzeni dziejów. Opierając się na patriotyzmie, dążą one do jego głównych filarów, jakimi są miłość do ojczyzny, rzetelna nauka, służba, praca, poświęcenie dla ojczyzny, aktywna postawa oraz współodpowiedzialność za dalsze losy kraju, w tym także obrona kraju, a także walka o pokój i bezpieczeństwo³⁶.

Szkoły i klasy mundurowe

Klasy mundurowe, a dokładniej dyrekcje szkół je prowadzących, formułują oferty o zróżnicowanym charakterze. Przykładem z regionu kujawsko-pomorskiego może być klasa z edukacją wojskową (we współpracy z Batalionem Dowodzenia Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych) w VIII Liceum Ogólnokształcącym w Bydgoszczy. W ramach oferty przedstawionej przez placówkę, uczniowie w toku trzyletniej nauki „mogą się spodziewać” przygotowania do egzaminów sprawnościowych do szkół wojskowych oraz czynnego udziału w zajęciach na poligonie wojskowym. Co więcej, mają mieć możliwość

³⁵ *Statut stowarzyszenia*, Związek Strzelecki „Strzelec”, zsstrzelec.com.pl/onas1/statut-stowarzyszenia, 25.12.2016.

³⁶ J. Kunikowski, *Słownik terminów...* s. 75

udziału w grupach rekonstrukcyjnych wydarzeń historycznych, a także letnich obozach wojskowych z elementami *survivalu*. Zgodnie z regulaminem uczniowie klas mundurowych w Zespole Szkół Medycznych w Bydgoszczy, w ramach którego funkcjonuje liceum ogólnokształcące, są również zobowiązani do noszenia mundurów. Swoją ofertę szkoła kieruje do osób chcących w przyszłości pracować w „wojskowych służbach NATO” oraz tych, które chcą sprawdzić swoje możliwości fizyczne, a także psychiczne³⁷.

Dyrekcja I Liceum Ogólnokształcące w Żelichowie, działającego przy Zespole Szkół nr 1 w Żelichowie, na stronie poświęconej rekrutacji i opisowi klas mundurowych wprost stwierdza, iż taka forma edukacji jest efektem badań sondażowych przeprowadzonych wśród uczniów gimnazjów. Na pierwszym miejscu wybierali oni ciekawość takiej formy edukacji, a na drugim chęć pracy w służbach mundurowych. Zgodnie z wyrażanymi intencjami uczniów wojsko eksponuje prestiż i zapewnia wystarczające wynagrodzenie. Perspektywa zatrudnienia w policji, wojsku lub straży pożarnej stała się wśród nich dominującą myślą przewodnią. Mając na względzie wyniki sondaży, w ofercie edukacyjnej klas mundurowych zawarte zostały informacje dotyczące głównych celów realizowanych w klasie o profilu policyjno-wojskowym oraz pożarniczym. Celami tymi są:

- przygotowanie absolwentów do pracy w policji, wojsku i straży pożarnej,
- przygotowanie uczniów do egzaminów na uczelnie resortowe (głównie ze sprawności fizycznej),
- poznanie przez uczniów tajników pracy policjanta, żołnierza zawodowego i strażaka,
- wyposażenie uczniów w wiedzę i umiejętności potrzebne do podjęcia studiów na uczelniach wojskowych i cywilnych³⁸.

Kolejny przykład daje Zespół Szkół w Pilicy w województwie Śląskim. Podobnie jak VIII Liceum Ogólnokształcące w Bydgoszczy oraz

³⁷ *Oferta edukacyjna na rok 2016/2017*, VIII Liceum Ogólnokształcące, sway.com/6qZPwQL3ldmp21Iq, 21.12.2016.

³⁸ *Klasy mundurowe*, I Liceum Ogólnokształcące w Żelichowie, lelewelzelechow.net/mundurowki/, 21.12.2016.

I Liceum Ogólnokształcące w Żelichowie posiada w swojej ofercie edukacyjnej możliwość uczęszczania do klasy mundurowej. Stara się zachęcić przyszłych adeptów przez pokazanie praktycznej strony profilu mundurowego. Na stronie dotyczącej informacji o rekrutacji wskazuje, iż uczniowie będą mogli zdobyć uprawnienia, takie jak certyfikat pierwszej pomocy przedmedycznej i ratownictwa drogowego (Certyfikat Europejski), certyfikat strzelectwa sportowego oraz obsługi broni sportowej, certyfikat przeszkolenia taktycznego w zakresie działań żołnierza, certyfikat szkolenia medycznego, a także wspinaczki skałkowej, samoobrony i atletyki terenowej, topografii, musztry i regulaminów wydawanych przez komendanta Wojskowej Komendy Uzupełnień w Będzinie. Dodatkowo, szkoła stawia na możliwość zdobycia uprawnień fakultatywnych, takich jak kurs z zakresu zabezpieczania imprez masowych, kurs pierwszej pomocy przedmedycznej oraz kurs spadochronowy³⁹.

Podsumowując działania dyrekcji szkół prowadzących klasy mundurowe, które przyjęły określoną taktykę pozyskiwania uczniów, stwierdzić można, iż są one różne od tych prowadzonych przez organizacje paramilitarne i proobronne. Szkoły z klasami mundurowymi odbiegają od modelu odwoływania się do etosu bohaterów lub hasła Bóg, Honor, Ojczyzna. Skupiają się na przedstawieniu swojej oferty jako praktycznej i umożliwiającej uzyskanie zatrudnienia w służbach mundurowych, takich jak policja, wojsko czy straż pożarna. Oferta kierowana do gimnazjalistów ostatnich lat jest sformułowana w sposób zachęcający do podjęcia kształcenia przez motywacje finansowe, a nie jak w przypadku organizacji i stowarzyszeń – ideologicznie.

W komparatystyce można potwierdzić wyraźną różnicę w sposobie adresowania komunikatów do odbiorców przez analizowane podmioty edukacyjne i organizacyjne bezpieczeństwa. Organizacje paramilitarne i proobronne swoją ofertę kierują do dorosłych osób, najczęściej takich, którzy odbyli już zasadniczą służbę wojskową. Często osoby te, aby być członkami organizacji, zobligowane są do

³⁹ *Klasa mundurowa*, Zespół Szkół w Pilicy, zspilica.zawiercie.powiat.pl/klasa_mund.html, 26.12.2016.

płacenia składek, których wysokość oscyluje od 50 zł do nawet 500 zł miesięcznie. Niejednokrotnie jest to chęć powrotu do „czasów młodości”, w których służba wojskowa była zaszczytem, a możliwość powrotu na poligon sposobem na zabawę i odreagowanie. Stowarzyszenia i organizacje wabią etosem rycerskości, obietnicą „obrony niepodległości Polski i granic” oraz swoją profesjonalną strukturą i podejściem.

Szkolnictwo wyższe

W ramach analizy zjawiska szkoleń i szkolnictwa dotyczącego bezpieczeństwa oraz działalności okołowojskowej, warto podkreślić ogrom skali zjawiska edukacji na poziomie szkolnictwa wyższego w zakresie szeroko rozumianego bezpieczeństwa. Istnieją 153 kierunki związane *stricte* z tematyką omawianą w artykule. Dzieliąc je na poszczególne kategorie, można wyróżnić: Bezpieczeństwo narodowe – 65 kierunków, Bezpieczeństwo państwa – 1 kierunek, Bezpieczeństwo wewnętrzne – 78 kierunków, Ekonomia obronności – 1 kierunek, Obronność – 3 kierunki oraz Wojskoznawstwo – 5 kierunków⁴⁰. Nie bez znaczenia jest też wzrost liczby studentów na kierunkach związanych z bezpieczeństwem. Zmiana struktury kształcenia na polskich uczelniach według liczby osób nowoprzyjętych na studia w latach 2007 i 2011, według podgrup kierunków ochrony i bezpieczeństwa, wskazuje na wzrost w ciągu tych 4 lat o 1019%. W 2007 r. na kierunki z podgrupy ochrony i bezpieczeństwa przyjęto 1643 osoby, natomiast już w 2011 r. ich liczba wyniosła 16748 osób. Wzrost ten był nie tylko bezwzględny jeżeli chodzi o liczbę, ale także względny w przypadku porównań do innych kierunków. W 2007 r. udział nowoprzyjętych studentów z podgrupy ochrony i bezpieczeństwa względem ogólnej liczby wynosił 0,3%, natomiast po czterech latach wzrósł on do 3,9%⁴¹. Również uczelnie wojskowe w roku akademickim 2017/2018 zwiększą limity na stu-

⁴⁰ StudiaNet, studia.net/bezpieczenstwo, 26.12.2016.

⁴¹ *Szkolnictwo Wyższe w Polsce*, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego,

dia. Ich limit wzrośnie z 534 nowych podchorążych do 760. Wszyscy zostaną przyjęci na uczelnie wojskowe w kraju, w tym do Akademii Sztuki Wojennej w Warszawie (dawniej Akademii Obrony Narodowej), Wojskowej Akademii Technicznej im. Jarosława Dąbrowskiego w Warszawie, Akademii Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte w Gdyni, Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych im. gen. Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu oraz Wyższej Szkoły Oficerskiej Sił Powietrznych w Dęblinie⁴².

Potwierdzeniem powyższych danych jest fakt, iż w ramach dziedziny nauk społecznych, wyodrębniły się dwie dyscypliny związane z bezpieczeństwem. Są nimi nauki o bezpieczeństwie oraz obronności. Z powyższych danych wynika, iż uczelnie wyższe nie przeszły obok nowego zjawiska obojętnie i zareagowały prawidłowo na popyt na daną tematykę. Po atakach na *World Trade Center* z 11 września 2001 r., na uczelniach w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej, również doszło do tworzenia kierunków związanych z bezpieczeństwem, głównie wewnętrznym⁴³.

Synteza środowisk

W dniach 20–21 marca 2015 r. w Centrum Konferencyjnym MON w Warszawie odbył się Kongres Organizacji Proobronnych i Szkół/Klas Mundurowych⁴⁴. Została na nim zawiązana Federacja Organizacji Proobronnych na czele której stanął gen. Bogusław Pacek⁴⁵.

Warszawa 2013. nauka.gov.pl/g2/oryginal/2013_07/0695136d37bd577c8ab03acc5c59a1f6.pdf, 2.01.2017.

⁴² P. Glińska, M. Kowalska-Sendek, *Indeks do armii*, „Polska Zbrojna” 2016, nr 11(847), s. 12–20.

⁴³ A. Misiuk, *Kształcenie na poziomie wyższym w obszarze bezpieczeństwa wewnętrznego – moda czy realna potrzeba?* [w:] *Metodologiczne i dydaktyczne aspekty bezpieczeństwa narodowego*, red. W. Kitler, T. Kośmider, Warszawa 2015, s. 343.

⁴⁴ *Kongres Organizacji Proobronnych i Szkół/Klas Mundurowych*, Wojsko-Polskie.pl (online), wojsko-polskie.pl/pl/articles/kongres-c/kongres-organizacji-proobronnych-i-szkolklas-mundurowych-q2016-05-18/, 20.11.2016.

⁴⁵ *Kongres Organizacji Proobronnych i Szkół/Klas Mundurowych*, Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej, wceo.com.pl/index.php/edukacja/2013-12-18-13

W ramach prac konsolidacyjnych miało dojść do osiągnięcia następujących celów:

- konsolidacji zadaniowej i strukturalnej organizacji proobronnych (budowa federacji),
- włączenia organizacji proobronnych w podsystem militarny poprzez przygotowanie kandydatów/ochotników rezerw osobowych SZ,
- zaangażowania organizacji proobronnych w system reagowania kryzysowego (podsystem niemilitarny),
- usystematyzowania i zintensyfikowanie oddziaływania Ministerstwa Obrony Narodowej na organizacje proobronne,
- wzmocnienia działalności na rzecz wychowania patriotyczno-obywatelskiego,
- przygotowania proobronnych organizacji pozarządowych do funkcjonowania w systemie militarnym państwa jako oznakowanych organizacje paramilitarne⁴⁶.

W czasie tworzenia i określania statutu Federacji Organizacji Proobronnych doszło do określenia, iż nadrzędnym jej celem jest organizowanie oraz koordynowanie działalności szkoleniowej z zakresu obronności i bezpieczeństwa państwa, a ponadto działanie na rzecz rozwoju postaw proobronnych społeczeństwa i wzmacniania bezpieczeństwa obywateli; krzewienie świadomości narodowej i wiedzy historycznej, w tym historii wojskowości, patriotyzmu wśród młodzieży oraz propagowanie pełnienia służby wojskowej, w tym służby żołnierzy rezerwy; reprezentacja interesów pozarządowych organizacji proobronnych i budowanie ich rzetelnego wizerunku; kształtowanie postaw patriotycznych wśród obywateli RP; opinioowanie prawodawstwa dotyczącego obronności i bezpieczeństwa państwa; działanie na rzecz partnerskiej współpracy pozarządowych organizacji proobronnych z administracją publiczną wszystkich szczebli; wspieranie działalności resortu obrony narodowej i Sił

-44-02/791-kongres-organizacji-proobronnych-i-szkol-klas-mundurowych, 27.12.2016.

⁴⁶ P. Wywiół, *Organizacje proobronne w systemie bezpieczeństwa narodowego polski*, Warszawa 2016, s. 109.

Zbrojnych oraz organizacji członkowskich; reprezentacja pozarządowych organizacji proobronnych, należących do Federacji, wobec sektora publicznego i innych środowisk; nawiązywanie współpracy i wymiana doświadczeń z partnerami zagranicznymi; oraz działanie na rzecz niesienia pomocy osobom w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego⁴⁷.

Uwagi Końcowe

Mimo wielu krytycznych ocen zarówno od strony cudzoziemców, jak i samych Polaków w polskiej Konstytucji⁴⁸ z 1997 r. znalazły się zagadnienia dotyczące morale i dziedzictwa kulturowego narodu. W preambule ustawodawca umieścił odwołanie do dorobku przodków, ich pracy w walce o niepodległość oraz kulturze zakorzenionej w dziedzictwie chrześcijańskim i ogólnoludzkich wartościach. Znalazło się odniesienie do tysiącletniego dorobku, więzów wspólnoty i „gorzkich doświadczeń Narodu”. Wszystkie powyższe odniesienia mają gwarantować poszanowanie praw i wolności oraz obowiązków człowieka i obywatela, chociaż bez samej świadomości społecznej ciężko jest, aby sama ustawa je gwarantowała⁴⁹.

Na świecie w ostatnich latach często wybuchają konflikty. Nie są one jednak tak duże i globalne jak druga wojna światowa czy zimna wojna, jednak wymagają wprowadzania rozwiązań w celu ich likwidacji bądź łagodzenia. Różnorodność tych konfliktów oraz zmienność geograficzna ich występowania mają niewspółmierny wpływ na brak gotowych systemowych rozwiązań. Powoduje to konieczność tworzenia rozwiązań *ad hoc*, a co za tym idzie, nie zawsze są one skuteczne i spełniają swoje zadania. Sytuacje dynamiczne i ciężkie do rozwiązania pojawiały się np. w państwach byłej Jugosławii, w trakcie arabskiej wiosny, czy też konfliktu na Ukrainie.

⁴⁷ Statut Federacji Organizacji Proobronnych.

⁴⁸ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483, z późn. zm.

⁴⁹ *Wyzwania, szanse, zagrożenia...* s. 31.

Bliska analiza powstałych w ostatnich latach sytuacji jasno daje do zrozumienia, iż społeczność międzynarodowa nie była i nadal nie jest gotowa sprostać tym wyzwaniom zarówno w wymiarze globalnym, jak i narodowym czy też regionalnym⁵⁰.

W odniesieniu do oferty organizacji paramilitarnych i proobronnych zauważalny stał się trend odwoływania się do „wyższych celów”, takich jak obrona kraju i jego granic. Taka praktyka dotyczy prawie wszystkich organizacji proobronnych i paramilitarnych w całym kraju. Zarówno społeczne organizacje proobronne, jak i *quasi*-wojskowe organizacje paramilitarne kładą silny nacisk na dyskurs patriotyczny i historyczny. Skupiają się na odbiorcach dorosłych, którzy posiadają już zawód i środki do życia. Działalność w ramach tych organizacji jest rozszerzeniem zainteresowań i pogłębieniem dodatkowych umiejętności z zakresu *survivalu*.

W odniesieniu do szkół prowadzących klasy mundurowe wyróżnikiem ich oferty jest praktyczność i perspektywa wynikająca z ich oferty. Skupiają się one na przekazaniu wiedzy niezbędnej kadetom do uzyskania jak najwyższych wyników na testach do służb mundurowych. Oferta ta jest kierowana do absolwentów szkół podstawowych (w przypadku gimnazjów) oraz gimnazjów (w przypadku szkół ponadgimnazjalnych), a więc osób młodych, które zobligowane są do wyboru ścieżki rozwoju. Odnosi się ona do „pewności zatrudnienia” pokazując, że taka ścieżka rozwoju daje wystarczające wynagrodzenie i gwarancje pracy.

Nawet w Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej z 2014 r. zwrócono uwagę iż istnieje możliwość wykorzystania potencjału stowarzyszeń i organizacji pozarządowych w przypadku ochrony i umacniania tożsamości narodowej, a także edukacji dla bezpieczeństwa obejmującej „działalność służącą zdobywaniu przez obywateli wiedzy i umiejętności z zakresu bezpieczeństwa”⁵¹, a realizowanej nie tylko przez te organizacje, ale także przez szkol-

⁵⁰ J. Gołębiowski, *Anatomia...*, s. 72.

⁵¹ Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2014, bbn.gov.pl/ftp/SBN%20RP.pdf, 29.12.2016.

nictwo powszechne i szkolnictwo wyższe, a także centralne i lokalne instytucje państwowe⁵².

Bez wątpienia sytuacja rozwijających się szkół z klasami mundurowymi, kierunków związanych z bezpieczeństwem oraz organizacji paramilitarnych i stowarzyszeń proobronnych wpłynie pozytywnie na całą kulturę bezpieczeństwa a nawet na kulturę strategiczną. Zwiększy się dzięki temu doświadczenie oraz zdolności obronne polskiego społeczeństwa. W celu niezaprzaszczenia tych trendów, słuszne wydaje się stworzenie ośrodków badań nad szeroko pojętą kulturą bezpieczeństwa, w tym także kulturą strategiczną. Mogłoby to doprowadzić do zwiększenia jakości dokumentów normatywnych dotyczących bezpieczeństwa narodowego, ale także zwiększyłyby poziom społecznej wiedzy i świadomości w tym zakresie. Dalszy rozwój nauki, organizacji oraz edukacji, bez wątpienia stworzy warunki do rzeczowej dyskusji i wymiany poglądów między specjalistami i badaczami zagadnień związanych z bezpieczeństwem⁵³.

Jak zauważa wielu autorów w opracowaniach i publikacjach naukowo-badawczych, zarówno doświadczenia historyczne jak i dynamiczna sytuacja związana z bezpieczeństwem i zagrożeniami pojawiającymi się w XXI w. powodują, że najwłaściwszym rozwiązaniem dla zapewnienia trwałego bezpieczeństwa narodowego Polski jest powszechne przygotowanie obronne narodu. Jakkolwiek byśmy tego nie rozumieli, czy to przez kształtowane według koncepcji ministra A. Macierewicza Wojska Obrony Terytorialnej czy upadłe już pomysły Narodowych Sił Rezerwowych, taki twór mniej lub bardziej zorganizowany musi powstać. Obrona Narodowa, a więc to czego potrzeba, jest *sensu largo* ochroną powszechną, która faktycznie jest w stanie przygotować i wykorzystać wszelkie zasoby państwa (ludzkie, duchowe, materialne i terytorialne), aby chronić i bronić w sytuacjach zagrożenia jakichkolwiek wartości, w tym także inte-

⁵² P. Wywiół, *Organizacje proobronne...*, s. 14.

⁵³ J. Czaja, *teoretyczne i praktyczne podstawy budowania kultury strategicznej w Polsce*, [w:] *Strategia bezpieczeństwa narodowego Polski*, red. J. Gryz, Warszawa 2013, s. 43.

resów kulturowych, politycznych, duchowych, ekonomicznych, czy innych państwowych⁵⁴.

Nie bez znaczenia dla wskazanych w artykule trendów jest wprowadzenie w podstawie programowej z 2009 r. przedmiotu „edukacja dla bezpieczeństwa” w wymiarze jednej godziny tygodniowo. To ogólnospołeczne przedsięwzięcie, realizowane przez państwo oraz organy szkolnictwa powszechnego mogły mieć bardzo duży wpływ na sytuację intensyfikacji zarówno powstawania grup paramilitarnych i organizacji proobronnych, jak i dla tworzenia klas mundurowych i kierunków na szczeblu szkolnictwa wyższego⁵⁵.

Bibliografia

- Cele i ich realizacja*, ObronaNarodowa.pl, obronanarodowa.pl/content/misja.html, 20.12.2016.
- Czaja J., *Teoretyczne i praktyczne podstawy budowania kultury strategicznej w Polsce*, [w:] *Strategia bezpieczeństwa narodowego Polski*, red. J. Gryz, Warszawa 2013.
- Czaputowicz J., *Bezpieczeństwo międzynarodowe współczesne koncepcje*, Warszawa 2016.
- Glińska P., Kowalska-Sendek M., *Indeks do armii*, „Polska Zbrojna” 2016, nr 11(847).
- Gołębiewski J., *Anatomia Bezpieczeństwa*, Warszawa 2015.
- Historia ZSSW*, Związek Strzelecki „Strzelec” Rzeczypospolitej Polskiej okręg Gnieźnieński, strzelecgniezno.manifo.com/historia-zssw, 25.12.2016.
- Historia Związek Strzelecki „Strzelec”*, zsstrzelec.com.pl/o-nas1/historia-zs-strzelec, 22.12.2016.
- Informacje o związku*, Związek Strzelecki „Strzelec” Im. Józefa Piłsudskiego Rzeszów, strzelec.ereszow.pl/old/O_nas.html, 23.12.2016.
- Klasa mundurowa*, klasamundurowa.pl, 20.11.2016.
- Klasa mundurowa*, Zespół Szkół w Pilicy, zspilica.zawiercie.powiat.pl/klasa_mund.html, 26.12.2016.

⁵⁴ P. Wywiół, *Organizacje proobronne...* s. 18.

⁵⁵ A. Wołoszyn-Cichocka, *Obrona Cywilna – edukacja dla bezpieczeństwa*, [w:] red. M. Zdyb, *Publicznoprawne podstawy bezpieczeństwa wewnętrznego*, Warszawa 2014, s. 191.

- Klasy mundurowe*, I Liceum Ogólnokształcące w Żelichowie, lelewelzelechów.net/mundurowki/, 21.12.2016.
- Kleinowski M., *Czynniki budujące siłę potęgę państwa na arenie międzynarodowej*, „Świat Idei i Polityki” 2010, tom 10.
- Kongres Organizacji Proobronnych i Szkół/Klas Mundurowych*, Wojsko-Polskie.pl, wojsko-polskie.pl/pl/articles/kongres-c/kongres-organizacji-proobronnych-i-szkolklas-mundurowych-q2016-05-18/, 20.11.2016.
- Kongres Organizacji Proobronnych i Szkół/Klas Mundurowych*, Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej, wceo.com.pl/index.php/edukacja/2013-12-18-13-44-02/791-kongres-organizacji-proobronnych-i-szkol-klas-mundurowych, 27.12.2016.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483, z późn. zm.
- Kopaliński W., *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych z almanachem*, Warszawa 2000.
- Kozubal M., *Klasy mundurowe, czego uczą się ich uczniowie?*, Rzeczpospolita (online), rp.pl/Plus-Minus/310209928-Klasy-mundurowe-Czego-ucza-sie-ich-uczniowie.html#ap-2, 20.10.2016.
- Kunikowski J., *Słownik terminów wiedzy i edukacji dla bezpieczeństwa*, Siedlce 2014,
- Lis W., *Bezpieczeństwo wewnętrzne i porządek publiczny jako sfera działania administracji publicznej*, Lublin 2015.
- Lutostański M., *Podstawy bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej polskiej, studium problemów teoretycznych*, Toruń 2015.
- Misiuk A., *Kształcenie na poziomie wyższym w obszarze bezpieczeństwa wewnętrznego – moda czy realna potrzeba?*, [w:] *Metodologiczne i dydaktyczne aspekty bezpieczeństwa narodowego*, red. W. Kitler, T. Kośmider, Warszawa 2015.
- Oferta edukacyjna na rok 2016/2017*, VIII Liceum Ogólnokształcące, sway.com/6qZPwQL3ldmp21Iq, 21.12.2016.
- Pabisiak-Karwowski P., *Prawne uregulowania współpracy organizacji proobronnych z Siłami Zbrojnymi RP*, [w:] *Rola organizacji proobronnych w systemie bezpieczeństwa państwa*, red. A. Tomczak, Z. Gawryś, Warszawa 2016,
- Piekarski M., *Obywatelska obronność czy paramilitaryzm? Krytyczna ocena obywatelskiego zaangażowania w obronność w na przykładzie Polski*, [w:] *O kulturze strachu i przemyśle bezpieczeństwa*, red. P. Żuk, Warszawa 2015.
- Preambuła Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku, Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483.
- Protokoły dodatkowe do Konwencji genewskich z 12 sierpnia 1949 r., dotyczący ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych (Protokół I) oraz dotyczący ochrony ofiar niemiędzynarodowych konfliktów zbrojnych (Protokół II), sporządzone w Genewie dnia 8 czerwca 1977 r., Dz. U. 1992, nr 41, poz. 175.

- Protokół Dodatkowy I do Konwencji Genewskich z 1949 r.
- Socha P., *Rola organizacji paramilitarnych w systemie obrony kraju*, sjs-siedlce.pl/artykiuly/inne/rola-organizacji-paramilitarnych-w-systemie-obrony-kraju, 25.11.2016.
- Sokołowski A., *Działalność polskich organizacji paramilitarnych*, „Studia z zakresu Prawa, Administracji i Zarządzania Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy” 2015, nr 8.
- Statut Federacji Organizacji Proobronnych.
- Statut stowarzyszenia „Fideles et Instructi Armis – Wierni w gotowości pod bronią” (online), fia.com.pl/statut-stowarzyszenia-fia/, 20.12.2016.
- Statut stowarzyszenia*, Związek Strzelecki „Strzelec”, zsstrzelec.com.pl/o-nas1/statut-stowarzyszenia, 25.12.2016.
- Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2014, bbn.gov.pl/ftp/SBN%20RP.pdf, 29.12.2016.
- StudiaNet, studia.net/bezpieczenstwo, 26.12.2016.
- Szkolnictwo Wyższe w Polsce*, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa 2013, nauka.gov.pl/g2/oryginal/2013_07/0695136d37bd577c8ab03acc5c59a1f6.pdf, 2.01.2017.
- Ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie z dnia 5 sierpnia 2013 roku, Dz.U. 2003, nr 96, poz. 873, z późn. zm.
- Ustawa o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 21 listopada 1967 roku, Dz.U. 1967, nr 44, poz. 220, z późn. zm.
- Ustawa Prawo o stowarzyszeniach z dnia 7 kwietnia 1989 roku, Dz.U. 1989, nr 20, poz. 104, z późn. zm.
- Wołoszyn-Cichocka A., *Obrona Cywilna – edukacja dla bezpieczeństwa*, [w:] red. M. Zdyb, *Publicznoprawne podstawy bezpieczeństwa wewnętrznego*, Warszawa 2014.
- Wywiad P., *Organizacje proobronne w systemie bezpieczeństwa narodowego polski*, Warszawa 2016.
- Wyzwania, szanse, zagrożenia i ryzyko dla bezpieczeństwa narodowego RP o charakterze wewnętrznym*, red. R. Jakubczak R., B. Wiśniewski, Szczytno 2016.
- Zięba R., *Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego, koncepcje, struktury, funkcjonowanie*, Warszawa 2004.
- Związek Strzelecki „Strzelec” OSW, js1373.pl/index.php/zs-qstrzelecq-osw, 25.12.2016.
- Związek Strzelecki Rzeczypospolitej, *Podstawowe Informacje o ZSR*, zsrstrzelec.pl/index.php/o-nas/dokumentacja-zsr/podstawowe-informacje-o-zsr, 25.12.2016.
- Związek Strzelecki, zwiazek-strzelecki.pl/, 25.12.2016.
- Żurawski vel Grajewski P., *Bezpieczeństwo Międzynarodowe, wymiar militarny*, Warszawa 2012.

Axiological conditions of activity of guerrilla warfare organizations and military classes in Poland since 2010

Summary: The article is presenting axiological conditions of the activity of paramilitary organizations and military classes in context of recruitment. In context of the article author presents background narration that appear while creating and managing educational and training organizations. Author pointed differences between causes of joining to the military classes and paramilitary organizations. Features and formula of recruitment can be useful for directors of military schools, commanders or paramilitary organizations and people that are connected with security educations as well.

Keywords: paramilitary organizations, military school and class, paramilitary organizations recruitments, military school and class recruitments.